

”SEHÄN OLI NIIN IHANAA KUULTAVA ”

Kehittämisenäkökulmia Luen sinulle -toimintaan

Maija Alamäki

Opinnäytetyö
Joulukuu 2011
Sosiaalialan koulutusohjelma
Palveluohjaus ja sosiaalityö
Tampereen ammattikorkeakoulu

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU

Tampere University of Applied Sciences

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Palveluohjauksen ja sosiaalityön vaihtoehtoiset ammattikopinnot

ALAMÄKI, MAIJA:

”Sehän oli niin ihanaa kultavaa”

Kehittämisenäkökulmia Luen sinulle -toimintaan

Opinnäytetyö 44 s., liitteet 5 s.

Joulukuu 2011

Opinnäytetyön lähtökohtana oli Luen sinulle -toiminta, joka on Tampereen kaupunginkirjaston uusi toimintamuoto. Toiminnan tavoitteena on mahdollistaa osallisuus kirjallisuuteen myös niille, jotka eivät enää oman toimintakykynsä puitteissa kykene lukemaan. Tarkoituksena opinnäytetyössä oli selvittää, millaisia merkityksiä toiminnalla on vapaaehtoisille lukijoille sekä tuokioiden asiakkaille, ja vastausten pohjalta löytää kehittämissuhteita.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jonka aineisto kerättiin haastattelemalla lukutuokioiden asiakkaita, vapaaehtoisia lukijoita sekä kirjaston henkilökunnan jäseniä. Opinnäytetyön teoreettinen osuus käsittelee taiteen ja kulttuurin vaikutuksia hyvinvointiin, sosiaalista pääomaa sekä ikääntymistä tarkasteltuna sosiokulttuurisesta näkökulmasta.

Asiakkaat kertoivat, että kirjat itsessään merkitsevät paljon ja tuokiot herättivät kuuntelijoissa ajatuksia sekä tunteita. Tuokioiden määrä ja kesto kuitenkin aiheuttivat pettymyksiä. Vapaaehtoisille Luen sinulle -toiminnan merkityksistä voimakkaimpana nousi antamisen ilo. Vapaaehtoisten ainoat epäonnistumisen kokemukset liittyivät oman toiminnan suunnitteluun ja valmistautumiseen.

Luen sinulle -toiminnan tavoitteena on tuoda iloa ja virkistää asiakkaitaan. Toiminnasta saadun palautteen pohjalta voi selkeästi todeta, että siihen on päästy. Kuitenkin palautteen pohjalta löytyi myös kehitettävää. Ensimmäinen kehittämissuhteus oli asiakkaiden oman osallisuuden lisääminen tuokioiden aikana. Toisena kehittämissuhteuksena oli tuokioiden määrän kasvattaminen vapaaehtoisuudella lisäämällä. Kolmantena tulisi panostaa hoitohenkilökunnan osaamiseen taide- ja kulttuuritoiminnan mahdollistajana.

Asiasanat: Sosiokulttuurinen innostaminen, ikääntyminen, taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset, sosiaalinen pääoma

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree programme of Social Services
Case Management and Social Work

ALAMÄKI, MAIJA:

“It was so lovely to hear”

Aspects of Development of I Read to You -activity

Bachelor’s thesis 44 pages, appendices 5 pages
December 2011

“I Read to You” is a new activity created by Tampere City Library. The aim of the activity is to enable also those who are not able to read themselves to access literature. The purpose of this thesis was to collect information about the meaning of the activity for the voluntary readers and clients and also find development needs.

The theoretical framework of this study deals with art and culture as part of welfare, ageing from socio-cultural perspective and social capital. The data were collected from three voluntary readers and two clients via interviews.

The clients stated that books alone were meaningful and the activity moments awoke feelings and thoughts. The short duration and small number of the activity moments caused disappointments. For the voluntary readers the most significant was the pleasure of giving. The failures that voluntary readers mentioned were preparation and planning.

The aim of “I Read to You” activity is to bring joy. The findings indicate that the aim is achieved. However, some suggestions for development can be made. The main things are to increase clients’ participation and to increase the number of voluntary readers. As a result there would be more activity moments.

Key words: Sosio-cultural animation, ageing, art and culture as part of welfare, social capital

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
SISÄLLYS	4
1 JOHDANTO	5
2 LUEN SINULLE -TOIMINTA	7
3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	9
3.1 Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset	9
3.2 Tutkimusmenetelmät ja aineisto	9
3.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	11
4 KULTTUURITOIMINTA TUKEMASSA IKÄÄNTYNYTTÄ.....	13
4.1 Kulttuurista ja taiteesta hyvinvointia.....	13
4.2 Taide- ja kulttuuritoiminta lisäämässä sosiaalista pääomaa ...	17
4.2 Ikääntyminen sosiokulttuurisen innostamisen näkökulmasta .	19
5 ”SEHÄN OLI NIIN IHANAA KUULTAVA ”	23
6 ”SE ON AIKA YKSINKERTASTA, JOS VAAN VIITTII”	27
7 KEHITTÄMISEHDOTUKSET	31
8 LOPPUPOHDINTA	36
LÄHTEET	40
LIITTEET.....	43

1 JOHDANTO

Kulttuurin ja taiteen vaikutukset hyvinvointiin on myönnetty nyt myös politiikan tasolla. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä hallituksen strategia-asiakirjasta sisälsi Terveysten edistämisen politiikkaohjelman, jonka osana käynnistettiin Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -ohjelma. Ohjelman tarkoituksena on kulttuurin ja taiteen keinoin hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä osallisuuden lisääminen yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tasoilla. (Liikanen 2010, 3.) Myös ikäihmisten palvelujenlaatusuosituksessa (2008, 21-22) on mainittu tärkeänä terveyden edistämisen osa-alueena kulttuuripalvelujen turvaaminen ikääntyneelle väestölle.

Taiteella ja kulttuurilla on neljä välillistä vaikutusta. Ne tuovat elämyksiä ja taidenautintoja osana ihmisen tarpeita. Ne vaikuttavat hyvään terveyteen, parempaan työkykyyn ja hyvän elämän kokemuksiin. Kulttuuritoiminnan myötä voi syntyä yhteisöllisyyttä ja sosiaalisia verkostoja. Taide tekee ympäristöstä myös viihtyisämmän. (Pitkälä, Routasalo & Blomqvist 2007, 11, 31, 37.) Seppäsen, Kariston ja Krögerin (2007, 262-263) mukaan kirjallisuus on tieteen ja taiteen dialogia. Sillä on erityisesti huomattu olevan vaikutusta yksinäisyyden lievittämisessä (Pitkälä ym. 2007, 35). Kirjallisuusterapeutisessa prosessissa lukija käy henkilökohtaista dialogia kirjan henkilöiden kanssa. (Seppänen ym. 2007, 262-263.) Kun lukija ryhtyy vuoropuheluun kirjan kanssa, hän voi tuntea yhteenkuuluvuutta, oikeutusta omalle tilanteelleen – samaistua kirjaan (Pitkälä ym. 2007, 35). Kun prosessi käydään läpi ammatillisesti ohjatussa ryhmässä, keskustelu laajenee ryhmän jäsenten väliseksi. Silloin prosessi auttaa kiinnittymään yhteisöön sekä vilkastaa sosiaalisia suhteita, vahvistaa identiteettiä ja itsetuntemusta sekä auttaa orientoitumaan aikaan ja paikkaan. (Seppänen ym. 2007, 262-263.)

Tampereen kaupunginkirjaston koti- ja laitospalveluosastolla on tiedostettu taiteen ja kirjallisuuden vaikutukset ihmisten hyvinvointiin. Kaikilla ihmisillä ei kuitenkaan oman toimintakykynsä puitteissa ole enää mahdollisuutta päästä siitä nauttimaan. Niinpä kirjaston koti- ja laitospalveluosasto aloitti Luen sinulle -toiminnan, jossa järjestetään lukutuokioita päiväkeskuksiin ja palvelukoteihin. Kirjasto toimii yhteistyössä vapaaehtoisjärjestö Mummon Kammarin kanssa. (Holm 2011.) Kirjaston koti- ja laitospalveluosaston palvelut ovat esimerkki uudenlaisista asiakkaan toimintakyvyn mukaan räätälöidystä palveluista. Koko osaston toiminta ja työnkuva on ihmisille ilon ja hyvinvoinnin tuominen niillä keinoin, joita heillä on käytössä. Luen sinulle -toiminta on yksi osa näitä keinoja. (Kivi & Ollikainen 2011.)

Osallistuin itse Luen sinulle -toimintaan keväällä 2011 lukemalla vanhainkodissa. Koko prosessi herätti monia ajatuksia toiminnan tärkeydestä. Niinpä Luen sinulle -toiminnan kehittäminen tuntui sopivalta aiheelta minulle. Että aihe ei olisi liian laaja, rajasin sen toiminnan kehittämiseen asiakkaiden ja vapaaehtoisten lukijoiden näkökulmasta. Tutkimuskysymykset olivat: millainen merkitys lukutoiminnalla on sen asiakkaille, millainen sen merkitys on lukijoille ja kuinka toimintaa voisi kehittää.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jonka tutkimusosion suoritin haastattelemalla kahta lukutuokioiden asiakasta sekä kolmea vapaaehtoista lukijaa. Näiden lisäksi haastattelin kahta kirjastonhenkilökunnan jäsentä. Haastatteluista nostin esiin tärkeäksi kokeamiani kommentteja, joita peilasin taustateorioihin. Niiden pohjalta loin kehittämisehdotuksia toiminnan parantamiseksi.

2 LUEN SINULLE -TOIMINTA

Luen sinulle -toiminta on vuonna 2009 käynnistynyt Tampereen kaupunginkirjaston koti- ja laitospalveluosaston sekä Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen ja interaktiivisen median laitoksen yhteisprojektina. Siinä olivat alun perin mukana näiden lisäksi neljä Tampereella toimivaa päiväkeskusta. (Ollikainen 2009, 2.) Sitä rahoitti alussa Länsi-Suomen lääninhallitus ja myöhemmin toimintaan saatiin avustusta Kulttuurikaari -projektista. Jatkossa Luen sinulle -toiminnan koordinointi tulee osaksi koti- ja laitospalveluosaston henkilökunnan perustyötä. (Kivi & Ollikainen 2011.) Kirjaston koti- ja laitospalveluosaston uudeksi toimintamuodoksi on kehittymässä äänen lukeminen sekä muistelu (Holm 2011).

Toiminta lähti liikkeelle tarpeesta kehittää kulttuurin hyvinvointipalveluita sekä kirjaston toimintaa. Toiminnan tavoitteena ensisijaisesti oli tuoda kotona asuvien ikääntyvien arkeen iloa ja elämänlaatua sekä avata kirjaston aineisto niille, jotka eivät enää kykene itse lukemaan. Sen lisäksi, että tavoiteltiin myös vuorovaikutusta ihmisten välille, pyrittiin saamaan päiväkeskusten asiakkailta palautetta toiminnasta. Palautteen avulla pystyttäisiin ideoimaan uusia kulttuuripalvelumuotoja kotona ja laitoksissa asuville ikääntyneille. (Ollikainen 2009, 2.) Yhteistyökumppaniksi valikoitui aluksi Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen ja interaktiivisen median laitos, koska laitoksen yhteyshenkilö lähti innokkaasti mukaan (Kivi & Ollikainen 2011). Toiminta oli silloin onnistunutta ja sitä toivottiin lisää. Tällöin uudeksi yhteistyökumppaniksi valikoitui Mummon Kammari (Holm 2011.)

Mummon Kammari on osa evankelis-luterilaisen seurakunnan toimintaa. Se on käynnistynyt vuonna 1989. Mummon Kammari toimii kaikkien ja kaikenikäisten kyläpaikkana sekä vapaaehtoisen vanhustyönkeskuksena. (Mikä ihmeen Mummon Kammari 2010.) Mummon Kammari järjestää lukijoille vapaaehtoistoiminnan koulutuksen sekä haastattelun, jossa varmistetaan sopivuus tämänkaltaiseen vapaa-

ehtoistoimintaan. Mummon Kammarin kautta on saatu lukijoita, jotka ovat hyvin sitoutuneita ja innostuneita. Kirjaston rooli on perehdyttää vapaaehtoiset päiväkeskuksiin tai palvelukoteihin, jossa he tulevat lukemaan, sopia kirjastoaineiston käytännöistä sekä järjestää yhteistapaamisia lukijoille. (Holm 2011.) Kirjasto on koontanut kirjallista esimerkeistä ääneen luettavista kirjoista sellaisia lukijoita varten, jotka eivät itse tiedä mitä lukisivat (Kivi & Ollikainen 2011). Kirjasto myös toimittaa aineistoa lukijoille sekä pyrkii tukemaan lukijoita muutenkin (Holm 2011).

Vapaaehtoisia on toiminnassa mukana tällä hetkellä neljästä viiteen. He käyvät lukemassa palvelu- ja päiväkeskuksissa noin tunnin ajan viikon välein tai kerran kahdessa viikossa. Vapaaehtoiset lukemisen ohella muistelevat ja keskustelevat asiakkaiden kanssa, joskus tuokioihin sisältyy myös musiikkia tai laulua. Kaikki vapaaehtoiset tekevät työtä omien kykyjensä ja resurssiensa mukaan. Vuonna 2010 lukijat vapaaehtoiset pitivät yhteensä 105 lukutuokiota. (Holm 2011.)

Vuonna 2011 kirjasto aloitti Tampereen ammattikorkeakoulun kanssa yhteistyötä, jolloin neljä sosionomiopiskelijaa kävi lukemassa vanhainkodissa ja päiväkeskuksessa (Holm 2011). Olin itse mukana tässä ryhmässä ja siitä innostus opinnäytetyön tekemiseen lähtikin.

3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

3.1 Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyössä tarkoituksena oli tutkia, kuinka Luen sinulle -toimintaa voisi kehittää eri toimijoiden näkökulmasta. Kehittämistehtävän tarkoituksena oli löytää uusia ideoita toiminnan parantamiseen asiakkailta ja vapaaehtoisilta niin, että yhä useammat hyötyisivät siitä.

Tutkimuskysymykset olivat:

1. Minkälainen merkitys lukutuokioilla on asiakkaille?
2. Minkälainen merkitys lukutuokioilla on vapaaehtoisille?
3. Kuinka toimintaa voisi kehittää?

3.2 Tutkimusmenetelmät ja aineisto

Opinnäytetyössä kartoitan lukutuokioiden merkityksiä asiakkaille ja vapaaehtoisille. Niiden pohjalta koetan löytää uusia näkökulmia toimintaan sekä näin luoda kehittämissuhteita. Tällaisten tavoitteiden saavuttamiseksi laadullinen tutkimus on paras vaihtoehto. Laadullinen tutkimus tavoittelee elämän, ilmiöiden ja merkitysten kuvaamista syvällisesti niin, että mahdollisesti löytyy joku uusi näkökulma ilmiöön. Aineisto on aina laadullisessa tutkimuksessa ainutkertainen ja sitä on tulkittava sen mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157-160.)

Tutkimus toteutettiin haastattelujen avulla. Haastattelin kolmea vapaaehtoista lukijaa, joista yksi luki päiväkeskuksessa, yksi vanhain-

kodissa sekä yksi palvelutalossa ja päiväkeskuksessa. Alun perin opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia Luen Sinulle -toimintaa Tampereen ammattikorkeakoulusta tulevien opiskelija-vapaaehtoisten näkökulmasta. Tällä perusteella valikoitui kaksi vapaaehtoisista haastateltavistani opiskelijoiden joukosta. Aineisto jäi kuitenkin pieneksi, joten laajensin tutkimustani haastattelemalla vielä Mummon Kammarin kautta Luen sinulle -toimintaan mukaan lähtenyttä vapaaehtoista. Kirjaston henkilökunta valikoi vapaaehtoisista haastateltavaksi sellaisen henkilön, jolla on pitkä vapaaehtoistyöhistoria ja todennäköisesti mielellään tulisi haastateltavaksi.

Opiskelija-vapaaehtoiset haastattelin yhtä aikaa. Käytin menetelmänä ryhmähaastattelua. Ryhmähaastattelu on teemahaastattelu, jossa on useampi kuin yksi haastateltava kerrallaan paikalla (Tilastokeskus 2011). Sen tavoitteena on ryhmäkeskustelu, jonka teemat haastattelija on etukäteen päättänyt. Ryhmähaastattelua tässä tapauksessa käytettiin yksilöhaastattelun sijasta. Ryhmähaastattelu on tehokas menetelmä silloin, kun aiheesta löytyy haastateltavilta eriäviä mielipiteitä, jotka stimuloivat toisiaan. (Eskola & Suoranta 2003, 94-96.) Kolmannen vapaaehtoisen haastattelin hänen ollessaan yksinään. Menetelmänä käytin teemahaastattelua. Teemahaastattelu on eräänlainen keskustelu, jossa tutkija pyrkii vuorovaikutuksessa selvittää haastateltavalta etukäteen määrittämiensä teemojen mukaiset asiat (Eskola & Vastamäki 2010, 26).

Vapaaehtoisten lisäksi haastattelin kahta asiakasta, jotka molemmat asuivat vanhainkodissa. Haastateltavat asiakkaat olivat osaston henkilökunnan valikoimia. Käännyin asiakkaiden valinnassa osastonhoitajan puoleen, koska hän tuntee asiakkaat ja osaa valita henkilöt, joiden kanssa haastattelu onnistuu. Ikääntynyttä haastateltaessa on otettava tiettyjä erityispiirteitä huomioon. Ikääntyneellä voi olla fyysisiä tai kognitiivisia rajoitteita. Ne eivät kuitenkaan tarkoita, ettei haastattelua voisi tehdä. (Lumme-Sandt 2005, 127.) Itse otin toiseen haastatteluun mukaan muutamia kirjoja, joista haastateltava

sai valita yhden. Luin kirjasta tarinan. Sen avulla toivoin haastateltavan muistavan paremmin, mistä on kyse ennen kuin aloitan varsinaisen haastattelun. Toisessa haastattelussa en käyttänyt kirjoja apuna. Molemmat haastattelut olivat teemahaastatteluja. Asiakkaiden ja vapaaehtoisten haastattelujen ohella tein asiantuntijahaastattelun kirjaston koti- ja laitospalveluosaston osastonjohtajalle sekä yhdelle työntekijälle.

Teemahaastattelurungot (LIITE 1, 2 ja 3) sisälsivät teemat, alateemat sekä apukysymyksiä, jotka olivat puolistrukturoituja eli kysymykset olivat avoimia kysymyksiä, joihin ei ollut valmiita vastausvaihtoehtoja (Opinnäytetyöpankki 2011). Laadullisessa tutkimuksessa analyysitavan valinta voi tuottaa vaikeuksia, koska menetelmiä on monia (Hirsjärvi ym. 2007, 219). Laadullisessa tutkimuksessa sisällön analyysi on aineiston jäsentelyä, jossa tutkimuksen tarkoitus ja ajatus ohjaavat analyysia. (Nieminen & Åstedt-Kurki 1997, Hillerlkosen 2011 mukaan.) Niinpä nostin aineistosta intuitiivisesti merkitykselliseksi kokemiani lauseita ja sanoja, jotka jaoin vapaaehtoisten ja asiakkaiden palautteisiin. Sen jälkeen jaottelin aineiston palautteen positiivisiin, negatiivisiin sekä neutraaleihin. Sitten peilasin palautteita työn teoreettiseen viitekehukseen.

Koska olen itse ollut mukana Luen sinulle -toiminnassa, opinnäytetyöni sisältää myös toimintatutkimuksellisia piirteitä. Toiminnallisissa töissä keskeistä on prosessimaisuus ja refleksiivisyys (Rantanen 2010). Omassa työssäni tutkimuksen toiminnallisuus näkyy lähinnä vain refleksiivisinä pohdintoina muun aineiston ohella.

3.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyön olen pyrkinyt toteuttamaan alusta lähtien eettisesti. Ennen asiakkaiden haastatteluja lähetin osastonhoitajalle info-kirjeen (Liite 4), jossa kerrottiin opinnäytetyöstä sekä siitä, että ai-

neisto hävitetään analyysin jälkeen. Sovimme osastonhoitajan kanssa, että henkilökunta kertoo siitä ja keskustelee haastateltavien kanssa asiasta ennen saapumistani. Keskustelin myös itse asiakkaiden kanssa työstäni ennen haastattelun aloittamista. Molemmilta asiakkailta on myös pyydetty kirjallinen lupa (Liite 5) haastatteluun sekä sen nauhoitukseen.

Vapaaehtoisilta on myös pyydetty kirjallisesti lupa (Liite 5) haastatteluun sekä nauhoitukseen. Opiskelija-vapaaehtoisille olin kertonut suullisesti työstäni, mutta lähetin myös pienen sähköpostin. Kolmannelle vapaaehtoiselle selostin työni tarkoitusta, luotettavuutta ja aineiston käyttöä ennen haastattelun aloitusta.

Aineiston määrä on mielestäni sopiva suhteessa opinnäytetyön laajuuteen. Kuitenkin haastatteleamalla vielä yhtä asiakasta olisi voinut saada enemmän asiakasnäkökulmaa, joka olisi ollut mielenkiintoista tutkimuksen kannalta. Vaikka sain haastatteluissa laajat ja mielenkiintoiset vastaukset, toisenlainen kysymysrunko olisi voinut toimia paremmin suhteessa tutkimuskysymyksiin.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että olen avoimesti auki kirjoittanut valintojen perustelut sekä tutkimusprosessin. Seuraavassa luvussa kuvaan tutkimusta ohjaavia teorioita.

4 KULTTUURITOIMINTA TUKEMASSA IKÄÄNTYNYTTÄ

4.1 Kulttuurista ja taiteesta hyvinvointia

Kulttuuri on alun perin merkinnyt viljelyä, maan muokkausta sekä yksilön henkisen elämän kehittymistä ja jalostumista. Sitä kuvastaa ihmiskunnan saavutusten kokonaisuus, johon kuuluu filosofian, tieteiden, taiteiden, uskonnon, politiikan ja sosiaalisen elämän kehittyneimmät muodot. Taide taas on määritelty esteettiseksi omakohtaiseksi kokemukseksi. Ihminen luo taide-elämyksen kokemuksiensa, arvojensa sekä elämäntilanteensa pohjalta. Taiteella ja kulttuurilla on sanottu olevan neljä välillistä vaikutusta: ne tuovat elämyksiä ja taidenautintoja osana ihmisen tarpeita, ne vaikuttavat hyvään terveyteen, parempaan työkykyyn sekä hyvän elämän kokemuksiin. Kulttuuritoiminnan myötä on syntynyt yhteisöllisyys ja sosiaaliset verkostot. Taide myös tekee ympäristöstä viihtyisämmän. (Pitkälä ym. 2007, 11, 31, 37.)

Taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksia on vähitellen alettu huomata ja hyväksyä (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 302). Valtioneuvoston 5. joulukuuta periaatepäätöksen hallituksen strategiaasiakirjasta sisälsi myös Terveiden edistämisen politiikkaohjelman. Politiikkaohjelman osana käynnistettiin Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -ohjelma. Ohjelman tarkoituksena on kulttuurin ja taiteen keinoin hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä osallisuuden lisääminen yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tasoilla. (Liikanen 2010, 3.) Ikäihmisten palvelujenlaatusuosituksessa (2008, 21-22) on myös mainittu tärkeänä terveyden edistämisen osa-alueena kulttuuripalvelujen turvaaminen ikääntyneelle väestölle. Tältä pohjalta Tampereen kaupungin kaupunkistrategiassa (2005) on todettu, että hyvää ikääntymistä pyritään tukemaan muun muassa järjestämällä toimintakykyä ylläpitäviä palveluja. Kaupunkilaisia vastuutetaan omasta terveydestään ja toimintakyvystään tarjoamalla monipuolisia kulttuuri-

ja vapaa-ajan palveluja. (Kaikem paree Tampere 2005, 11.) Nämä poliittiset linjaukset kulttuuripalvelujen tarjoamisesta pohjaavat moniin tutkimuksiin kulttuurin ja taiteen hyvinvointi vaikutuksista.

Mini-Suomi tutkimuksessa todettiin, että osallistuminen harrastustoimintaan kohentaa terveyttä. Japanilaisessa aluevertailussa huomattiin, että kirjaston kirjojen lukumäärä sekä kirjastoille myönnetty taloudellinen tuki korreloivat asukkaiden elinikään. Myös Ahvenanmaan Manner-Suomea korkeamman eliniänodotteen ja ikääntyneiden hyvän terveyden oletetaan olevan yhteydessä ahvenanmaalaisien aktiiviseen kulttuuri- ja taideharrastukseen osallistumiseen. (Hyypä & Liikanen 2005, 90-95.) Taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset perustuvat osaltaan siihen, että taide voi toimia tunteiden ilmaisukeinona ja tapana olla vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Se tuo etäisyyttä omiin tunteisiin sekä näin mahdollistaa niiden purkamisen ja läpi työstämisen. (Ahonen-Eerikäinen 1996, 13.) Taide elämyksenä on jokaiselle henkilökohtainen kokemus, koska siinä yhdistyy ihmisen menneisyys ja nykyhetki. Se puhuttelee vertauskuvallisesti, jolloin syntyy uusia oivalluksia ja voimaa. (Pitkälä ym. 2007, 28-29.) Se myös tuo ihmiselle iloa, toivoa, vapautta ja rauhaa (Hohenthal-Antin 2006, 52; Pitkälä ym. 2007, 28-29). Taide myös stimuloi mielikuvitusta, mikä pitää ihmisen virkeämpänä (Hyypä & Liikanen 2005, 104-105).

Arts in Hospital on Unescon kehittämishanke. Hankkeen tavoitteena on saada taide- ja kulttuuritoiminta osaksi niiden ihmisten elämää, jotka asuvat laitoksissa. Tavoitteeseen pyritään lisäämällä taidetta sairaaloissa ja hoitolaitoksissa sekä taide- ja kulttuuritoiminnan integroinnilla osaksi hoitotyötä. "Arts in Hospital toimii medikalisaation vastavoimana terveydenhuollossa." (Liikanen 2003, 16.) Arts in Hospital -hankkeen puitteissa Hanna-Liisa Liikanen teki tutkimusta neljässä itäsuomalaisessa hoitolaitoksessa. Tutkimuksesta kävi ilmi, että taiteella, kulttuurilla ja harrastustoiminnalla on merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille. Kuitenkin kulttuurialojen sekä sosiaali- ja

terveysalojen yhteistyö on edelleen suppeata, tilapäistä, projektinomaista ja vain muutamien asiaan omistautuneiden varassa. Liikasen (2003) mukaan sosiaalityön saralla etsitään uusia reflektiivisiä, innovatiivisia ja yhteisöllisiä menetelmiä perinteisen sosiaalityön vierelle, joten sen yhdistäminen taide- ja kulttuuritoimintaa on sujuvampaa kuin terveydenhuoltoalan. (Liikanen 2003, 12-16, 20-22, 150.)

Boinkum Konlaan (2001) tutki terveyden ja kulttuuritoimintaan osallistumisen yhteyttä. Tutkimuskysymykset olivat: auttaako vapaa-ajan aktiviteetit selviytymään, vaikuttaako osallistuminen kulttuuritoimintaan eliniän pituuteen ja kuinka kulttuuritoimintaa osallistumisen muuttaminen vaikuttaa terveyteen. Tutkimus suoritettiin kolmessa osassa. Ensimmäinen tehtiin vuosina 1969–1970, toinen 1982–1983 ja kolmas 1982–1983 sekä 1990–1991. Tutkimuksen tuloksista pääteltiin, että vapaa-ajan harrastuksiin osallistuminen korreloi elämässä selviytymiseen. Kulttuurin ja taiteen muodoista erityisen hyviä olivat elokuvat, konsertit, museot sekä taidenäyttelyt. Niillä, jotka osallistuvat vapaa-ajan toimintaan, on pidempi eliniän odote. Aktiivisesti vapaa-aikanaan kulttuuritoimintaan osallistuvat kokivat terveytensä paremmaksi. Jos tapojaan muutti aktiivisesta ei-aktiiviseksi, ennusti se myös huonompaa terveyttä ja päinvastoin. Tutkimuksen mukaan kulttuuritoiminta mahdollisti ”elämyksen”. Kasvava osallistuminen kulttuuritoimintaan voisi mahdollisesti vähentää sosiaalista syrjäytymistä sekä edistää yhteisön terveyttä, sillä kokemus taiteen kautta jaetuista yhteisistä tunteista tukee sosiaalista hyvinvointia, selviytymistä ja antaa tunteen johonkin kuulumisesta. Taide toimii sillan rakentajana ja edistää sosiaalista koheesiota. (Konlaan 2001, 31-71.)

Laine (2011) teki kyselytutkimuksen Pirkanmaan alueen kulttuurin hyvinvointipalveluista. Tutkimuksen mukaan kirjallisuus ja sanataiteet olivat suosituin kulttuuri- ja taidemuoto (74 %). Samalla se oli myös toivottuna toimintamuotona. Eniten kuitenkin toivottiin osallistavia toimintoja. Ikääntyneiden kohdalla haluttiin työpajatoimintaa,

taideteoksia sekä ammattitaiteilijoiden vierailuja. 49 prosenttia vastanneista organisaatioista käytti kulttuuri- ja taidetoimintaa useammin kuin kerran viikossa, mutta vain seitsemän (7) prosenttia koki, että toiminta vastaa tarpeita. Useimmiten taide- ja kulttuuritoiminnan järjestämisen esteeksi koettiin resurssit sekä käytännön asiat kuten tilan puute. 78 prosenttia vastanneista oli innokkaita kehittämään taide- ja kulttuuritoimintaa. Se koettiin merkittävänä ja sen nähtiin edistävän asiakkaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Toiminnan kehittämiseksi toivottiin lisäresursseja henkilöstöön ja rahoitukseen sekä yhteistyöverkoston kokoamiseen. Monet vastaajista toivoivat lisää yhteistyötä eri toimijoiden kanssa kuten esimerkiksi oppilaitosten tai kansalaisopistojen. (Laine 2011, 9-39.)

Jokaisen meistä on tärkeää saada nauttia taiteesta. Se vapauttaa, ilahduttaa ja luo sopusointua. (Hyypä & Liikanen 2005, 105.) Laitoksessa elävä ikääntynyt on menettänyt jo kotinsa, sosiaalisia suhteitaan, ruumiillista hallintaansa, taloudellista itsenäisyyttään sekä mahdollisuuden osallistua arvostettuna persoonana yhteisön ja yhteiskunnan toimintaan (Kurki 2007, 56). Nämä laitosten asiakkaat kokevat taiteen suhteessa omaan tilanteeseensa ja kenties pysähtyvät syvien filosofisten ajatusten äärelle. Samaan aikaan taide antaa hyvän elämäkokemuksia ja auttavat asiakkaita jäsentämään sekä ottamaan haltuun omaa arkeaan muuttuneessa tilanteessaan. He tarvitsevat erilaisia taidetoimintoja ja harrastuksia, jotka mahdollistavat luovuuden, kulttuuristen valintojen tekemisen sekä uuden harmonian löytämisen itsen ja ympäristönsä välille. Hoitoyhteisöjen velvollisuus on mahdollistaa nämä taide- ja kulttuuritoiminnan elämykset sekä asiakkaan oman kulttuuritausta tukeminen. (Hyypä & Liikanen 2005, 105, 111-113.) ”Taide-elämys voi auttaa ihmistä olemaan se henkilö, joka oli ennen sairaalaan joutumistaan ” (Pitkälä ym. 2007, 28-29).

Taidetoiminta laitoksissa osana hoitotyötä suoritetaan yleensä joko toiminnallisena harrastusmuotona osana luovaa päivätoimintaa tai

analyttisen psykoterapian taideterapiana (Hyyppä & Liikanen 2005, 122). Ikäihmisille suunnattu taidetoiminta voi olla ikääntyneille kohdistettua toimintaa, ikääntyneiden kanssa toteutettua taidetoimintaa tai ikääntyneiden itse toteuttamaa taidetoimintaa (Hohenthal-Antin 2006, 109). Taidetoiminnoilla sosiaalipoliittisessa mielessä voidaan avartaa perinteisiä tapoja toimia ja ajatella sekä näin ollen kehittää myös hoitotyön keinoja ja muokata hoitotyön arkea (Hyyppä & Liikanen 2005, 134; Pitkälä ym. 2007, 12-13).

4.2 Taide- ja kulttuuritoiminta lisäämässä sosiaalista pääomaa

Taide ja kulttuuritoiminnan terveyttä edistävä vaikutus liittyy myös toiminnan yhteisöllisyyteen ja sosiaalisen pääoman kasvuun. Sosiaalinen pääoma on käsitteenä laaja ja vielä epäselvä. Sitä yleensä käytetään kuvattaessa yksilötason, yhteisötason tai maailmalaaajuisia sosiaalisia verkostoja. Se edellyttää vuorovaikutusta ja luottamusta. (Pitkälä ym. 2007, 18, 20.) Näin ollen sosiaalinen pääoma pohjautuu yhteisön peruskulttuuriin, joka syntyy historiallisessa, psykososiaalisesta ja paikallisesta me-hengestä. (Hyyppä & Liikanen 2005, 98.) Sosiaalityön ydinosaamisaluetta on sosiaalisen pääoman vahvistaminen. Koska sosiaalinen pääoma liittyy yhteisöllisyyteen, kansalaisyhteiskuntaan sekä ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin, sitä on tärkeää lisätä eri tavoin. (Tietäväinen 2003, 32-33.)

Ikääntyneillä sosiaalisten verkostojen supistuminen lisää yksinäisyyden riskiä. Yksinäisyys johtuu ihmisen tarpeesta olla toisen ihmisen lähellä ja vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Sosiaalinen yksinäisyys merkitsee, että yksilö kokee osallistumisen mahdollisuudet vajavaisiksi ja olevansa yhteisöjen ulkopuolella. Eksistentiaalinen yksinäisyys merkitsee, että yksilö kokee elämänsä tyhjäksi ja merkityksettömäksi. Yksinäisyys on aina vahva tunnekokemus. (Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen, Ruoppila, Ahonen & Nurmi 2006, 256-257.) Yksinäisyydestä tulee piina silloin, kun sitä ei voi jakaa toisen ihmisen

kanssa – ei tule nähdä (Pitkälä ym. 2007, 34). Francois Matarasso tutki osallistavan taiteen projekteja. Tutkimuksensa tulokseksi hän sai, että osallistavaan taiteeseen osallistuminen sai ihmiset tuntemaan itsensä terveemmiksi ja onnellisemmiksi sekä voimaan paremmin. Ikääntyneiden taide- ja virikeryhmien vaikutuksesta yksinäisyyteen tehdyssä kokeilussa huomattiin, että taide toi ikääntyneille hyvää oloa, tyytyväisyyttä ja voimaa. Ryhmätoimintaan osallistuminen lievitti yksinäisyyden tunteita. Taiteen keinoin voidaan vahvistaa sosiaalista pääomaa sekä yhteisöllisyyttä ja näin ollen ehkäistä yksinäisyyttä ja syrjäytymistä. (Pitkälä ym. 2007, 15-19, 109-110.)

Yhteiskunnallisesti sosiaalinen pääoma on merkittävää, koska mitä enemmän yhteisön jäsenillä on sosiaalista pääomaa sitä terveempiä ja tyytyväisempiä he ovat. (Pitkälä ym. 2007, 18-20.) 1990-luvulla Maailmanpankki nosti sosiaalisen pääoman yhdeksi talouskasvun tärkeimmäksi tekijäksi. Sosiaalisen pääoman tärkeimmät elementit ovat luottamus sekä yhteiseen toimintaan osallistuminen. (Salomaa 2009, 46.) Kulttuuri ja taidetoiminta voi vahvistaa sosiaalista pääomaa, koska se tukee sosiaalisen osallistumiseen ja voi voimauttaa (Pitkälä ym. 2007, 18-20; Tietäväinen 2003, 32-33).

Sosiaalialan työn voidaan ajatella olevan myös kulttuurityötä. Se edellyttää vain sosiokulttuurista näkemystä ammatillisen työn perustana. (Seppänen ym. 2007, 253.) Sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteen mukaisesti mahdollisimman monen tulisi päästä nauttimaan taiteesta ja osallistumaan kulttuuriin, sillä voimaantuminen voi tapahtua osallistuttaessa kulttuuritoimintaan, jolla on sosiaalisia tavoitteita (Pitkälä ym. 2007, 15; Liikanen 2010, 33). Taide- ja kulttuuritoiminta uusii psyykkisiä ja sosiaalisia voimavaroja. Sen tulisi olla ikääntyneiden oikeus samalla tavalla kuin fyysinen huolenpito on. (Seppänen ym. 2007, 269.)

4.2 Ikääntyminen sosiokulttuurisen innostamisen näkökulmasta

Ikääntymisen määrittely universaalisti on haastavaa, sillä jokainen aikakausi sekä kulttuuri sisältävät erilaisia tulkintoja siitä, mitä ikääntyminen on ja jokainen ikääntynyt kokee oman vanhenemisensa eri tavalla (Ihalainen & Kettunen 2006, 193-194). Ikääntymistä voi siis tarkastella monesta eri näkökulmasta. Jyrkämän (2005, 274) mukaan ikääntyminen on biologinen prosessi, jota kulttuuri ja yhteiskunta säätelevät sekä antavat sille merkityksiä. Vaikka biologiset muutokset ovat yhteydessä psyykkisiin ja sosiaalisiin vanhenemismuutoksiin (Lyytinen ym. 2006, 206-209) en käsittele niitä opinnäytetyössäni. Tässä opinnäytetyössä ikääntymistä käsitellään sosiokulttuurisesta perspektiivistä.

Ikääntymisen ihmiskuva määrittää sen, millaisiksi yhteiskunnan palvelujärjestelmä rakentuu. Ikääntymistä tukevat rakenteet lähtevät tällä hetkellä liikkeelle ongelmista ja diagnooseista, koska tuottavuuden ja tehokkuuden aikakaudella ikääntyneet ovat taakkana. Ikäpolitiikkaa tulisi laajentaa medikalisoinnin sijaan ennalta ehkäisevään toimintaan. Se oikeuttaa myös taide- ja kulttuuritoiminnan, joka toimii sosiaalisten ja psyykkisten voimavarojen uusintajana. (Seppänen ym. 2007, 97-99, 257, 268.) Kun ikääntyneellä on voimavaroja, hänen elämänsä on laadukkaampaa. Elämänlaatu linkittyy sosiokulttuuriseen ikääntymiskäsitykseen ja voimavarojen ymmärtämiseen fyysisinä, psyykkisinä, sosiaalisina ja ympäristöllisinä tekijöinä. (Suomi & Hakonen 2008, 122.) Sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteena on elämänlaadun paremmaksi ja täydemmäksi muuttaminen yksilöllisellä ja yhteisöllisellä tasolla. Sen mukaan merkityksellisen elämän ydin on yksilön ulkopuoliseen todellisuuteen liittyvän tiedon ja hänen oman tietonsa hyötyisä yhdistäminen. (Kurki 2007, 34-35.) Mahdollisimman monen päästessä nauttimaan taiteesta ja osallisuudesta kulttuuriin päästään lähemmäs voimaantumista. Voimaantuminen on omien voimavarojen löytämistä ja siten hyvinvointia edistävä tekijä. (Liikanen 2010, 33-34.)

Sosiokulttuurinen innostaminen on sosiaalipedagogiikan sovellusalue (Kurki 2007, 9). Sen liikkeelle panevana voimana olivat sosiaalipedagogian tavoitteet kulttuurisesta demokratiasta sekä osallistuvan ja sosiaalisen luovuuden liikkeestä, joka heijasteli ranskalaisen sosiologian valtaviirtoja (Hyypä & Liikanen 2005, 128). Sosiokulttuurinen innostaminen on kehittynyt herättämään tietoisuutta, edistämään vuorovaikutusta sekä kehittämään dialogisia suhteita, joiden avulla luodaan mahdollisuus sosiaaliselle muutokselle ja paremmalle elämälle. Periaatteena siinä on, että jokainen kykenee osallistumaan ja toimimaan tässä yhteiskunnassa omien kykyjensä mukaan. (Kurki 2007, 12-13, 75.)

Sosiaalitieteissä lähdetään liikkeelle sieltä, missä ihmiset ovat eli heidän arjestaan, kulttuuristaan, tiedosta ja viisaudesta (Kurki 2007, 34). Ymmärtääksemme tämän päivän ikääntyneitä ja heidän kulttuuriaan tulee meidän tietää Suomen ja maailman historia. Tämän päivän ikääntyneet ovat koko elämänsä aikana ehtineet nähdä ja kehittyä paljon. Meidän täytyy yrittää sovittaa yhteen lukemamme ja heidän kertomansa, niin voimme ehkä ymmärtää heidän arvojaan, asenteitaan sekä kokemuksiaan. (Pitkälä ym. 2007, 38-39.) Kaikki ihmiset elävät oman näköistänsä elämää, omaa arkipäivän kulttuuriaan, jonka avulla he selviävät elämän kolhuista tai jättävät jäljen itsestään. Vain oman arjen kulttuurin ymmärtämisen kautta mahdollistuu muiden kulttuurien ymmärtäminen. Kun tunnemme ikääntyneen elämänhistoriaa, voimme saada aavistuksen sellaisesta arkipäivästä, johon pitkä elämäkokemus on johtanut ja joka auttaa selviytymään sekä tuo turvallisuutta. (Pitkälä ym. 2007, 37-38.)

Sosiaalinen vanheneminen voidaan nähdä yksilön ja yhteiskunnan, yksilön ja ympäristön sekä yksilön ja hänen sosiaalisten ryhmiensä vuorovaikutuksena (Jyrkämä 2005, 277). Makrotasolla ikääntyminen merkitsee muutoksia väestörakenteessa sekä näin ollen poliittisissa ja taloudellisissa rakenteissa. Mikrotasolla ikääntyminen merkitsee

yhteiskunnan ja yksilön suhteen muutoksia eli esimerkiksi muutoksia rooleissa ja yhteiskunnallisessa asemassa. (Hervonen & Pohjolainen 1991, 76.) Näitä mikrotason muutoksia on kuvattu vallan ja itsemääräämisoikeuden murtumisena. Murtumisen ensimmäinen vaihe on se, että ikääntynyt tuntee itsensä haavoittuneeksi muun muassa yhteiskunnassa valitsevien asenteiden vuoksi ja alkaa muovata minäkuvaansa näiden käsitysten mukaiseksi. Toisessa vaiheessa ikääntynyt alkaa tuntea, ettei enää ole arvokas ja itsenäinen persoona muiden ihmisten jarruttelun ja luopumiskehotusten vuoksi. Kolmannessa vaiheessa ikääntynyt johdatellaan sairaan rooliin, jolloin herää ajatus, ettei enää kykene toimintaan, sopeutuu annettuun rooliin ja itsenäisyys murenee. Neljännessä vaiheessa ikääntynyt näkee itsensä aina vain sairaampana ja riippuvaisempana, jolloin itsenäisyyden kyvyt häipyvät entisestään. Ikääntyneessä ei enää ole merkkejä itsenäisyydestä tai osallistumisen mahdollisuuksista. (Kurki 2007, 58.) Sosiokulttuurisen innostamisen toimintatavat taistelevat vallan ja itsemääräämisoikeuden murtumista vastaan.

Sosiokulttuurisessa innostamisessa osallistaminen on aina avain asemassa. Erityisesti ikääntyneiden kanssa tehtävässä työssä tärkeää on heidän osallistumisen lisääminen luomalla vuorovaikutusta ihmisten välille ja menemällä sinne missä ikääntyneet milloinkin ovat. (Kurki 2007, 34, 56, 70.) Sosiokulttuurisen innostamisen toiminnot pyrkivät motivoimaan osallistumiseen ja aktiivisuuteen. Onnellisessa vanhuudessa tärkeää on, että ikääntynyt saa itse valita elämäntyylinsä ja -tapansa sekä toiminnot, jotka tuottavat hyvinvointia ja mielihyvää. Vaikuttamisen ja valitsemisen kokemukset tukevat subjektiutta. (Kurki 2007, 12-13, 16, 58.)

Sosiokulttuurisen innostamisen menetelmien tulee olla perusluonteeltaan motivoivia, mahdollistavia, dialogisia, ei-kilpailevia, ryhmäännyttäviä, johdonmukaisia, joustavia sekä aktiivisia. Motivoinnilla tarkoitetaan sitä, että menetelmät ovat toimeliaisuutta herättäviä ja ne ovat yhteydessä toimijoiden arkipäivään. Mahdollistavalla tarkoite-

taan ajattelumallia, jonka mukaan ikääntyminen ei ole ongelma vaan mahdollisuus monenlaiselle kehitymiselle. Dialogisuus merkitsee, että ollaan yhteydessä toisiin ja lähdetään liikkeelle ikääntyneiden kiinnostuksen kohteista. Ei-kilpailevia menetelmiä tulisi käyttää, että toiminnassa pääpaino pysyy osallistumisessa ja yhteistyössä. Ryhmäytyminen ja ikääntyneiden yhdessä toimiminen ilman työntekijöitä ovat avaimia voimaantumiseen. Toimintojen tulee pohjautua aikaisempaan toimintaan ja tavoitteisiin, jolloin ne kokonaisuutena täydentävät arkea. Menetelmien pitää myös olla joustavia, jolloin niitä voidaan muokata kunkin osallistujan ja ryhmän tarpeiden mukaan sopiviksi. Aktiivisuus merkitsee, että edistetään yksilöiden ja ryhmien oma-aloitteisuutta ja osallistumista. Ikääntyneiden kanssa töitä tehdessä tärkeää on kommunikaatio, tunnepitoinen suhde, itsemääräämisoikeus sekä itsearvostus. (Kurki 2007, 88-89, 92.)

Sosiokulttuurinen innostaminen on käsitteenä Suomessa uusi, mutta se on toimintana vanha. Sitä on toteutettu vapaan sivistystyönä muun muassa kansalaisopistoissa, joiden tarkoituksena on yksilöiden henkinen kehittyminen, kansalaisaktiivisuus sekä tasa-arvon ja moninaisuuden toteutuminen yhteiskunnassa. (Liikanen 2010, 34.) Sosiokulttuurisessa innostamisessa teoria ja käytäntö yhdistetään suunnittelemalla ja toteuttamalla toimintatutkimuksellisia kursseja, projekteja ja sosiaalisia toimintoja, joiden avulla ihmisten elämä saa onnellisemman sävyn. Tärkeää siinä on, että työntekijä tai innostaja kykenee yhdistämään oman ammattiosaamisensa ikääntyneiden maailmaan, koska innostajan tehtävässä hän elää ja rakastaa arkea yhdessä ikääntyneiden kanssa. (Kurki 2007, 54-55, 68.) Luen sinulle -toiminta on yksi esimerkki toiminnasta, joka pyrkii tuomaan iloa ihmisten elämään. Seuraavissa kappaleissa esittelen tutkimukseni tuloksia Luen sinulle -toiminnan onnistumisesta sosiokulttuurisesta näkökulmasta käsin.

5 ”SEHÄN OLI NIIN IHANAA KUULTAVA ”

Ensimmäinen tutkimuskysymys oli: minkälainen merkitys lukutuokiolla on asiakkaille. Lukutuokiot asiakkaat kokivat merkitykselliseksi. Syitä olivat muun muassa se, ettei enää itse kykene lukemaan, ne herättivät ajatuksia sekä tunteita ja niissä oli mukava olla.

Kirjat itsessään kuulemma merkitsevät jo paljon. Kurjen (2007) mukaan on tärkeää, että ikääntynyt saa itse valita elämäntyylinsä sekä toiminnot, jotka tuottavat hänelle hyvinvointia. Antamalla ikääntyneelle mahdollisuuden valita ja tukemalla osallisuutta vastustetaan ikääntyneen itsemääräämisoikeuden murtumista sekä vahvistetaan subjektivoitumista sekä voimaantumista. (Kurki 2007, 12-13, 16, 58.) Niinpä ikääntyneille tulisi suoda mahdollisuus kirjallisuuteen myös silloin, kun hän ei enää itse kykene pitämään kirjaa kädessään sekä mahdollisuus osallistua kulttuuritoimintaan ja -valintoihin. Asiakkaat kertoivatkin, että on mukavaa, että joku lukee, kun siihen ei enää itse kykene.

Haastatteluista selvisi myös, että lukutuokiot herättivät osallistujissaan ajatuksia ja tunteita. Taide mahdollistaa tunteiden purkamisen ja läpi työstämisen eri tavalla kuin muut. Sosiokulttuurisen innostamisen mukaisesti tärkeää onkin yhdistää vuorovaikutuksellisesti oman elämän kulku yhteiskuntaan. Se voivat tapahtua taiteen kautta, sillä taide voi olla tunteiden ilmaisukeino ja tapa olla vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. (Suomi & Hakonen 2008, 33-34; Ahonen-Eerikäinen 1996, 13.) Heränneet ajatukset ja tunteet voivat olla juuri näiden yhtymäkohtien löytymistä.

Kirjavalinnoista asiakkaiden kanssa keskusteltaessa kävi ilmi, että mikä tahansa kirja kyllä käy. Kuitenkin he kokivat uskonnollisen kirjallisuuden itselleen merkittävämpänä. Mäkisalo-Ropposen (2007, 119) mukaan ihmisen ikääntyessä hengellisyys vahvistuu. Myös

Niemisen (2009, 48) tutkimuksessa tulee esille, että hengellisyys ja uskonto ovat ikääntyneille tärkeä osa elämää. Niinpä uskonnollinen kirjallisuus ainakin haastattelemieni asiakkaiden kohdalla olisi ollut hyvä valinta. Kuitenkin yhä enemmän on ihmisiä, jotka kuuluvat eri uskontokuntaan kuin nyt suurin osa suomalaisista tai jotka eivät kuulu kirkkoon. Tästä syystä uskonnollinen kirjallisuus on nyt ja erityisesti tulevaisuudessa vaarallinen aihe.

Hoitohenkilökunnan toiminnasta yleisesti kuulee monenlaisia puheita. Meilläkin oli tuokioidemme aikana välillä olo, että asiakkailta ei kysytä mitä he tahtovat – haluavatko he osallistua toimintaan vai eivät. Haastatteluissa kävi kuitenkin ilmi, että asiakkaiden mielestä henkilökunta tietää, ketkä haluavat osallistua toimintaan ja ketkä eivät. Tietonsa perusteella henkilökunta siis kerää yhteen asiakkaat, jotka ovat kiinnostuneita toiminnasta. Näin he voivat täyttää velvollisuutensa mahdollistaa taide- ja kulttuuritoiminnan elämykset sekä asiakkaan kulttuuritaustan tukeminen (Hyypä & Liikanen 2005, 105, 111-113). Vapaaehtoistyö on yksi tapa mahdollistaa nämä elämykset. Asiakkaan kulttuuritaustan tunteminen ennestään mahdollistaa sen, että hoitohenkilökunta tietää asiakkaat, joita toiminta kiinnostaa. Kuitenkin jokaisella kerralla valinnan mahdollisuuden antaminen luo erilaista ikääntymisen kuvaa. Ikääntymisen ihmiskuva loppujen lopuksi määrittelee yhteiskunnan palveluiden rakentumisen (Seppänen ym. 2007, 97-99, 257, 268). Jotta palvelurakenteet alkaisivat muuttua, tulisi jokaisen muistaa, että ikääntynekin on oman elämänsä subjekti.

Haastateltavat toivat esille, että olivat jännittäneet haastattelua aiemmin, mutta tunnistettuaan minut oli jännitys lauennut; ”mutta heti kun mä näin teirät niin heti oikein hyvä olo tuli ” Haastateltavat olivat myös kiinnostuneita, miksi en ollut aikoihin käynyt ja milloin olen tulossa seuraavan kerran. Tästä päätelin, että toimintamme on ollut asiakkaille positiivisessa mielessä merkityksellistä. Kuitenkin ehkä lukeminen ei ollut ainut merkittävä asia. Vaikka taide antaa hyvän

elämän kokemuksia (Hyyppä & Liikanen 2005, 105, 111-113) itse haluan uskoa myös siihen, että lukijoiden läsnäolo siinä hetkessä ja siinä tilanteessa tekee lukutuokioista merkityksellisiä. Sosiokulttuurisen innostajan tärkein ominaisuus onkin kyky elää ja rakastaa arkea yhdessä ikääntyneiden kanssa (Kurki 2007, 54-55, 68).

Negatiivista palautetta toiminnasta tuli hyvin vähän. Ainoina parannettavina asioina oli lukunopeus sekä tuokioden määrä ja kesto. Asiakkaat toivat esiin, että toisinaan vapaaehtoiset lukivat liian nopeasti. Tämä asia on tärkeä viestittää vapaaehtoisille lukijoille. Ääneen luettuna tarinaa voi olla vaikeampi seurata, joten lukijoiden olisi hyvä rauhoittua kirjan äärelle ja lukea rauhallisesti. Haastatteluissa kävi myös ilmi useampaan otteeseen, että sekä itse lukutuokiot että lukukertojen määrä oli liian lyhyt. Kuten eräs asiakas totesi: ”Mää oikein jäin vartoon että eikö enempää tuu mitään ny tähän”

Taide- ja kulttuuritoimintaa asiakkaat toivoivat nykyistä enemmän, erityisesti sellaista, johon kykenisi oman fyysisen toimintakyvyn puitteissa osallistumaan. Kurjenkin (2007, 12-13, 75) mukaan on tärkeää, että jokainen saa osallistua ja toimia yhteiskunnassa omien kykyjensä mukaan. Kun ehdotin haastatteluissa sitä, että asiakkaat olisivat myös osallistuneet ääneen lukemiseen, sai se aikaan hämmennystä ja naurua. Asiakkaat eivät oikein osanneet sanoa, miltä se mahtaisi tuntua. Sellainen toiminta olisi kuitenkin ollut suotavaa. Kun ikääntyneet toimivat yhdenvertaisina muiden toimijoiden kanssa, voidaan ehkäistä ikääntyneen itsemääräämisoikeuden ja vallan murtumista (Suomi & Hakonen 2008, 33, 243; Kurki 2007, 58). Lisäksi toiminta muuttuisi ikääntyneille kohdistetusta toiminnasta enemmän ikääntyneiden kanssa toteutettuun toimintaan (Hohenthal-Antin 2006, 109). Aiemmin elämässään asiakkaat kertoivat lukeneensa lapsille ja siitä pitäneet, joten mahdollisesti joku voisi haluta kokeilla ääneen lukemista nytkin.

Asiakkaiden mielestä tuokiot olivat hyvin järjestettyjä ja he nauttivat, kun saivat olla mukana. Jo tämä osoittaa, että taide tuottaa jonkinlaisen elämyksen. Pitkälän ym. (2007) mukaan taide voi auttaa ikääntynyttä olemaan henkilö, joka on ollut ennen laitokseen joutumistaan. Ryhmätoimintaan osallistuminen edesauttaa saamaan terveyden, onnellisuuden ja hyvinvoinnin kokemuksia. (Pitkälä ym. 2007, 15-20, 28-29, 109-110). Joten ei ihme, että asiakkaiden mukaan tuokioihin on helppo sekä mukava mennä ja niiden jälkeen oli hyvä olo.

6 ”SE ON AIKA YKSINKERTASTA, JOS VAAN VIITTII”

Toinen tutkimuskysymys koski Luen sinulle -toiminnan merkitystä vapaaehtoisille lukijoille. Toiminnan suurimmat merkitykset koostuivat ihmisiin tutustumisesta sekä auttamisen ilosta.

Tutkimusten (Yeung 2002) mukaan suomalaisille tärkein motiivi osallistua vapaaehtoistyöhön onkin auttamisen halu. Toinen motiivi on halu käyttää vapaa-aika hyödyllisesti ja saada itselle säännöllinen päiväohjelma. Osa lähtee myös mukaan tuttavien pyynnöstä, halusta oppia tuntemaan uusia ihmisiä tai uusia asioita, laajentamaan elämäkokemusta tai kiinnostuksesta toimintaa kohtaan. (Yeung 2002 Salosen 2009, 59 mukaan.) Samoin Luen sinulle -vapaaehtoisia kannusti lähtemään mukaan ajatus siitä, että pienellä vaivalla voi tehdä jotain konkreettista toisen auttamiseksi. Vain saapumalla paikan päälle ja tekemällä jotain uutta voi piristää ja virkistää toista ihmistä. Opiskelija-vapaaehtoisten keskuudessa myös itselle koitua hyöty oli sopiva porkkana toimintaan mukaan lähtemiseksi. Osa taas oli toivonut itselleen jotain uutta toimintaa ja tämä tuli kuin tilauksesta.

Yeung (2002, 2004) mukaan eniten vapaaehtoistyötä tekevät eläkeläiset ja yli 50-vuotiaat sekä nuoret. Todennäköisin syy tähän on se, että näiden ikäryhmien jäsenillä on eniten vapaa-aikaa. (Yeung 2002, 2004, Salomaa 2009, 58 mukaan.) Haastattelemanani vapaaehtoisetkin kokivat ajankohdan valinnan tärkeänä. Lukutuokioiden järjestäminen ja suunnittelu tuottivat vaikeuksia, jos oli yhtä aikaa paljon muita asioita hoidettavana. Tästä syystä osa lukijoista koki toiminnan omalla tavallaan taakkana, vaikka sitä tekikin mielellään ja vapaaehtoisesti. Osa lukijoista se sijaan oli nähnyt ajan ja ajankohdan olevan varsin sopiva.

Mykkänen-Hännisen (2007) mukaan vapaaehtoisille on annettava koulutus ja peredytystä liittyen tehtäviin, joita vapaaehtoinen tulee tekemään (Mykkänen-Hänninen 2007, Salomaan 2009, 56 mukaan). Koulutukset, joita prosessiin liittyi, koettiin toisaalta hyödyllisiksi ja toisaalta ei. Ne vapaaehtoiset, jotka tulivat Tampereen ammattikorkeakoulusta, toivat ilmi, että vapaaehtoistyöstä järjestetty koulutus ei liittynyt omaan toimintaan tai lukemisprosessiin, eikä siitä koettu sen vuoksi olevan hyötyä. Äänenkäytön koulutus, joka järjestettiin Tampereen ammattikorkeakoulusta tuleville vapaaehtoisille, koettiin koulutushetkellä hyödylliseksi, mutta lukutilanteessa niitä asioita ei muistanut ajatella. Sen sijaan Mummon Kammarin kautta tulevat vapaaehtoiset pitivät koulutusta hyödyllisenä. Myös kirjasto näki sen sopivana väylänä luotettavuuteen (Kivi & Ollikainen 2011).

Vapaaehtoistyön koordinoijat ovatkin suuren haasteen edessä. Vapaaehtoistyölle asetettavien haasteiden myötä koordinoivalla taholla tulee olla sellaiset rakenteet ja osaaminen, että vapaaehtoisista huolehditaan kunnolla. (Mykkänen-Hänninen 2007 Salomaan 2009, 56 mukaan.) Luen sinulle -toiminnassa Tampereen kaupungin kirjaston koti- ja laitospalveluosaston onnistui tässä, sillä kirjaston kanssa yhteistyö nähtiin toimivana ja kirjaston henkilökunnan innostus inspiroivana. Kirjoja oli helposti saatavilla, valmis kirjalista tai kirjaston henkilökunta auttoi valitsemaan ja sen osalta toiminta oli vapaaehtoisten mielestä hyvin koordinoitua. Vapaaehtoiset kokivat tärkeäksi kirjaston yhteyden- ja huolenpidon, mutta myös toisiltaan saamansa vertaistuen.

Henkilökunnasta sen sijaan oli erilaisia kokemuksia. Toisissa paikoissa henkilökunta koettiin kannustavaksi. Kaikki oli laitettu tuokiota varten valmiiksi ja ilmapiiri oli rento sekä epävirallinen. Toisaalla henkilökunta ei ollut valmistautunut lukutuokioihin tai vaikuttanut olevan tietoisia siitä, mutta ottivat kuitenkin positiivisesti vastaan ja järjestivät tilan tuokiota varten. Osa henkilökunnasta kannusti myös vapaaehtoista pitämään erityisesti huolta itsestään ja tekemään työtä

vain omien voimavarojensa mukaan. Vapaaehtoisille hyvää mieltä toi henkilökunnalta saatu positiivinen palaute toiminnasta.

Osa vapaaehtoisista koki myös, että hoitohenkilökunta vaan toi asiakkaat tuokiohin, eikä asiakkaille annettu valinnan mahdollisuutta. Ikääntyneellä tulisi olla oikeus valita itse toiminnot, joihin osallistuu ja jotka tuottaa hänelle hyvinvointia ja mielihyvää (Kurki 2007, 12-16, 58). Asiakashaastatteluissa kävi kuitenkin ilmi, että henkilökunta osasi valikoida asiakkaat, jotka ovat kiinnostuneet tämän tyyppisestä toiminnasta. Vapaaehtoiset myös kokivat, että jos henkilökunta teki liian kovaäänisesti omia touhujaan tai puhui päälle, se häiritsi lukemista ja asiakkaisiin keskittymistä. Tästä syystä osa vapaaehtoisista toivoi, että lukutuokioille olisi ollut mahdollista järjestää jokin rauhallinen, oma pieni soppi, jossa olisi voinut lukea.

Osallistujia oli lukukerroilla kolmesta viiteentoista, kaikki toimijat olivat kokeneet, että tuokioihin on helppo ja mukava mennä. Niistä ”jäi hyvä fiilis”. Luettavaksi aineistoksi valittiin pakinoita ja lyhyitä tarinoita, osa lausui myös runoja. Vapaaehtoiset olivat pyrkineet pitämään kirjat iloisina, hauskoina sekä leppoisine, että lukutuokiot pysyisivät miellyttävänä ja virkistävinä. Luettavasta aineistosta pyrittiin rajaamaan pois aiheet, joiden ajateltiin olevan herkkiä tai herättävän voimakkaita tunteita ja mielipiteitä asiakkaisissa. Näin minimoitiin asiakkaiden välille syntyvää kitkaa, jota eriävät mielipiteet olisivat voineet aiheuttaa. Samalla kun tällainen ajattelu on hyvästä, se estää asiakkaiden mahdolliset lukutoiveet toteutumasta. Kuten aikaisemmin on kerrottu, asiakashaastattelut osoittivat, että esimerkiksi uskonnollinen kirjallisuus olisi ollut merkityksellistä asiakkaille. Vapaaehtoisten haastatteluista käy myös ilmi, että asiakkailta oli yritetty tiedustella lukutoiveita, mutta silloin niitä ei ollut tullut. Eräs vapaaehtoisista kiteytti asian näin: ”tärkeintä on olla siellä eikä ehkä se mitä sä luet”

Osa vapaaehtoisista koki, että luettavien tekstien valintaan olisi ollut hyvä paneutua enemmän. Liian pitkät ja monimutkaiset tekstit eivät

tuntuneet toimivan huonomuististen ikääntyneiden kanssa. Sen sijaan osa vapaaehtoisista koki myös pitempien tekstien toimivan. Myös tekstien etukäteen lukemiseen ja valikoimiseen olisi vapaaehtoisten mielestä pitänyt panostaa enemmän. Sanojen takeltelu ja se, että tekstejä oli tullut mukaan liian vähän, koettiin epäonnistumisina. Toiset eivät taas kokeneet epäonnistumisia toiminnassaan, koska myös esimerkiksi sanojen takeltelusta selvisi, eikä se vähentänyt tuokion merkitystä tai huonontanut ilmapiiriä.

Tuokiot sisälsivät lukemisen lisäksi naurua, keskustelua ja muisteluja. Vapaaehtoisista oli mukava mennä paikan päälle, koska asiakkaat olivat odottaneet heitä. Vapaaehtoisten mielestä asiakkaista huomasi, että heitä on onnistunut viihdyttämään ja ehkä koskettamaan. Tällöin he tunsivat onnistuneensa työssään. Itse koin asiakashaastattelujen henkilökohtaisesti suurimpana antina sen, että asiakkaat, joille olin itse ollut mukana lukemassa puoli vuotta aiemmin, tunnistivat minut edelleen. Myös haastatteleman vapaaehtoiset toivat esiin sen, että asiakkaat olivat odottaneet heitä ja tuokion loppuksi kyselivät milloin he tulevat seuraavan kerran.

Kaikissa tuokioissa annettiin tilaa keskustelulle ja muistelulle, mutta jokaisessa ryhmässä keskustelua ei välttämättä aina syntynyt. Keskustelu antaa mahdollisuuden jakaa tunteita, ajatuksia ja kokemuksia yhdessä. Se taas tukee sosiaalista hyvinvointia, antaa tunteen johonkin kuulumisesta ja näin ollen kasvattaa sosiaalista pääomaa. (Konlaan 2001, 65-66.) Taide on henkilökohtainen elämys jokaiselle siksi, että se yhdistää menneisyyden ja nykyisyyden – muistelun, oman karttuneen tiedon sekä tämän hetken. Taide tuo etäisyyttä ja näin helpottaa tunteiden käsittelyä, joka synnyttää oivalluksia sekä voimaannuttaa. (Pitkälä ym. 2007, 28-29.) Kuten aiemmassa luvussa kerroin asiakashaastatteluissa tuli esiin, että lukutuokiot herättivät ajatuksia ja tunteita. Jollain tasolla on lukijat ovat onnistuneet mahdollistamaan muistojen ja kokemusten jakamisen sekä näin sosiaalisen pääoman kasvun sekä mahdollisen voimaantumisen.

7 KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Luen sinulle -toiminta on yksi tapa vastata muuttuvan ikärakenteen ja palvelujärjestelmän tarpeisiin. Tiukassa taloudellisessa tilanteessa resurssit hoitotyössä ovat rajalliset, jolloin päädytään käyttämään vapaaehtoisia työntekijöitä. Hoitohenkilökunta useimmiten haluaisi tehdä taide- ja kulttuurityötä asiakkaiden kanssa, mutta resurssit eivät vain riitä. Kirjaston henkilökunnan haastattelussa (Kivi & Ollikainen 2011) tuli ilmi, että Luen sinulle -toiminta antaa myös hengähdystauon hoitohenkilökunnalle ja näin tukee heidän työssä jaksamistaan.

Taiteen avulla voidaan kuitenkin pyrkiä muokkaamaan tapoja tehdä hoitotyötä (Pitkälä ym. 2007, 12-13). Erilaiset toimintatavat voisivat antaa aikaa tehdä taide- ja kulttuurityötä myös laitoksen itsensä toimesta. Tässä vaiheessa herää kysymys, joka pitäisi selvittää: onko hoitohenkilökunnalla tietoa ja taitoa järjestää itse taide- ja kulttuuri-toimintaa? Jos ei ole, tulisi sitä varten järjestää koulusta ja esimerkiksi kirjaston henkilökunta voisi myös käydä kertomassa kirjallisuuden mahdollisuuksista. Erään vapaaehtoisen sanoin: ”se on aika yksinkertasta, jos vaan viittii”. Tarinan tai kahden lukeminen ei vie paljon aikaa eikä energiaa, mutta antaa sitäkin enemmän.

Kirjaston viestinä oli, että tällaista toimintaa selvästi tarvitaan ja oikeaan suuntaan ollaan menossa. Myös poliittinen suuntaus on ollut sosiaali- ja terveystaloudellissa ennaltaehkäisevään toiminnassa, joka oikeuttaa taide- ja kulttuuritoiminnan (Seppänen ym. 2007, 97-99, 257, 268). Kirjaston koti- ja laitospalveluiden henkilökunta on kokenut, että Luen sinulle -toiminnassa mukana oleminen ja sen koordinointi pitää virkeänä ja tuo omaan työhön sisältöä. Samaan aikaan se on kovin aikaa vievää ja siihen aiotaankin jatkossa resursoida työaikaa. Kun kirjaston henkilökunnalla on enemmän aikaa Luen sinulle -toiminnan koordinointiin, tuo se myös mahdollisuuden lisätä vapaaehtoisten määrää. Kirjaston henkilökunta on kokenut Luen si-

nulle -toiminnan koordinoinnin virkistävänä ja työhön sisältöä tuovana, mutta samalla aikaa vievänä. Haastattelussa tuli esille, että sen antina on muun muassa verkostoituminen eri tahojen kanssa, joka auttaa kehittämään palveluita oikeaan suuntaan sekä lisäämään tietoisuutta ja tunnettavuutta. Toiminnalla myös autetaan esimerkiksi päiväkeskustyöntekijöitä jaksamaan keventämällä heidän taakkaansa. (Kivi & Ollikainen 2011.)

Toimintaa suunniteltaessa oli päädytty ryhmille lukemiseen ja päiväkeskuksissa toimimiseen, koska näin tavoitettaisiin useampi henkilö kerrallaan ja asiakkailta saataisiin todennäköisemmin palautetta. Kirjaston koti- ja laitospalveluosastolla on kuitenkin jo suunniteltu toiminnan laajentamista ja yksilölukeminen nähdään vaihtoehtona (Kivi & Ollikainen 2011). Se kuitenkin vaatisi vapaaehtoisilta enemmän. Mielestäni tulisi toimintaa viedä myös enemmän laitoksiin, jossa asiakkailla ei ole mahdollista päästä muualle kokemaan kulttuuri- ja taide-elämyksiä tai nähdä laitoksen ulkopuolelta tulevia ihmisiä. Kirjastossa on mietitty tämän lisäksi toiminnan kehittämistä niin, että kouluksia ja muita tapaamisia saataisiin järjestettyä sekä kirjakassien luomista teemoittain (Kivi & Ollikainen 2011).

Asiakashaastatteluista kävi ilmi, että toimintaa kaivattaisiin enemmän. Sitä varten tarvittaisiin kuitenkin joko henkilökunnan aikaa tai vapaaehtoisia enemmän. Jo nyt on jonkin verran saatu poliittista huomiota siihen, että kulttuuri- ja taidetoiminta on hyvästä ja sitä tulisi olla enemmän kaikkien saatavilla. Siitä huolimatta rahoitettu toiminta on usein projektinomaista ja lyhytaikaista (Liikanen 2003, 20). Tämän vuoksi toiminta jää vapaaehtoisten harteille. Miten vapaaehtoisia siis saataisiin lisää? Itse en ainakaan ollut kuullut koko toiminnasta, tai ollut tietoinen, että kirjastolla on koti- ja laitospalveluosasto, ennen kuin opettajamme markkinoi meille Luen sinulle -toimintaa. Ihmisten tietoisuuden lisääminen vapaaehtoistyöstä, kirjastosta ja käytännön toiminnasta, voisi tuoda lisää ihmisiä tekemään sitä.

Hyvänä tapana saada vapaaehtoisia nähtiin yhteistyö koulujen kanssa – niin kauan kun kaikilla toimijoilla on selvillä toiminnan tavoitteet ja sisällöt. Osa vapaaehtoisista kertoi miettineensä vapaaehtoistyötä ja katselleensa muun muassa mainoksia niistä, mutta ei aiemmin ollut kuitenkaan lähtenyt mukaan. Koulun kautta mukaan meneminen koettiin helpommaksi. Kuitenkin toiminnasta kerrottaessa tulisi tehdä selväksi, mistä on kyse. Osa vapaaehtoisista oli ollut siinä uskossa, että lukeminen tapahtuu yhdelle ihmiselle ja yllättyi kun kuuli, että ajatuksena oli lukea ryhmälle. Tapaamisia Luen sinulle -toiminnasta voisi järjestää, ei pelkästään vapaaehtoisille, vaan kaikille mukana oleville toimijoille. Näin toimijat pääsisivät istumaan saman pöydän ääreen ja keskustelemaan asiat halki. Kaikkien mielipiteiden ja ajatusten sekä eri toimijoiden omien tavoitteiden tullessa julki toiminnan kehittäminen saisi oikeimman suunnan. Tämän jälkeen kaikilla olisi yhtenäinen käsitys mistä on kyse ja mihin ollaan menossa.

Mummon Kammari vapaaehtoistyön keskuksena on hyvä yhteistyökumppani. Tärkeintä kuitenkin, mistä tahansa vapaaehtoisten tullessa, olisi painottaa sitä, että tämä työ ei ole vaikeaa, eikä tarvitse osata mitään muuta kuin tavallista kanssakäymistä ihmisten kanssa ja kuunnella. Sosiokulttuurisen innostamisen ajatuksen mukaisesti ikääntyneiden kanssa toimimisessa tärkeintä on kommunikaatio, tunnepitoinen suhde, itsemääräämisoikeus sekä itsearvostus (Kurki 2007, 88-89, 92). Työhön tulisi lähteä avoimin ja iloisin mielin. Kaikkien vapaaehtoisten viesti haastatteluissa oli, että vapaaehtoistyö on hienoa ja erittäin palkitsevaa: ”ihmisten kiitollisuus siitä ja tutustuminen toisiimme on ollut se palkkio”. Kaikki olivat yhtä mieltä, että tämän toiminnan tulee ehdottomasti jatkua.

Vapaaehtoistyön ongelmana on, ettei siitä voi tehdä ammattimaista sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteiden mukaista toimintaa. Mielestäni vapaaehtoisilta ei voi velvoittaa sellaista, ja jos velvoitettaisiin, vapaaehtoisten määrä saattaisi pienentyä entisestään. Tähän

ratkaisuna voisi olla yhteistyö koulujen kanssa. Ammattikorkeakoulussa, yliopistossa ja ammattikoulussa on aloja, joiden osaamisalueisiin tulisi kuulua tällainen ammattimaisten toiminnallisten menetelmien ohjaaminen ja järjestäminen. Oppilaille, joiden koulutukseen ja opintojaksoihin kuuluu tällaisen toiminnan osaaminen, voi asettaa tavoitteita ja velvoitteita, joihin tulee pyrkiä. Sellaisessa yhteistyössä voittavat kaikki. Siinä ohella on hyvä olla muita vapaaehtoisia, jotka tekevät myös arvokasta työtä ja usein ovat sitoutuneita pidemmäksi aikaa. Heikin ovat lahjakkaita ja antavat asiakkaille paljon.

Sosiokulttuurisen innostamisen mukaisesti mahdollisen monen tulisi päästä nauttimaan taiteesta sekä osallistumaan kulttuuriin (Liikanen 2010, 33-34). Luen sinulle -toiminnassa pyritään tavoittamaan mahdollisimman suuri osa niistä ihmisistä, jotka eivät enää oman toimintakykynsä puitteissa kykene itse lukemaan. Näin edistetään voimaantumista ja sosiaalista pääomaa. Ryhmämuotoinen lukeminen tukee myös yhteisöllisyyttä ja dialogisuutta (Seppänen ym. 2007, 262-263). Pohdin kuitenkin, voisiko osallisuutta tukea enemmän Luen sinulle -toiminnassa. Vapaaehtoiset lukijat kertoivat pyrkivänsä herättämään keskustelua ja muistelua. Osassa ryhmistä sitä heräsi, osassa ei. Sosiokulttuurisen innostamisen periaatteen mukaisesti tarkoituksena on herättää dialogisuutta ja vuorovaikutusta, jotka ovat avaimia muutokseen ja parempaan elämään (Kurki 2007, 12-13, 75). Ryhmissä, joissa keskustelua ei nyt herännyt, voisi pohtia, ovatko keskustelunaiheet sellaisia, joista ikääntyneet ovat kiinnostuneita keskustelemaan. Pitäisikö miettiä erilaisia aiheita? Annetaanko ikääntyneille, joiden kognitiivinen toimintakyky ei välttämättä enää ole parhaimmillaan, tarpeeksi aikaa pohtia sanottavansa ja tuoda se esiin?

Parasta olisi, jos aiheet tuokioihin tulisivat asiakkailta itseltään. Se vahvistaisi asiakkaiden osallisuutta, subjektiivutta ja voimaantumista (Kurki 2007, 12-13, 16, 58). Tosin vapaaehtoiset arvelivat, että ainakin osan asiakkaista voi olla vaikeaa sanoa, mitä haluaisivat, jos he

eivät ole aiemmin lukeneet paljon eivätkä myöskään ole tietoisia siitä, millaista uutta kirjallisuutta on julkaistu. Asiakkaille olisi kuitenkin hyvä suoda mahdollisuus osallistua enemmän. Osa asiakkaista on varmasti tyytyväisiä vain kuunteluun ja mahdollisesti pieneen keskusteluun. Osa voisi kuitenkin haluta itse toimia ja olla mukana tekemässä tuokiota; lukemassa, laulamassa tai lausumassa runoja.

Joissain ryhmissä lukutuokiot toivatkin mieleen runoja ja lauluja, joita asiakkaat rohkeasti esittivät. Sosiokulttuurisen innostamisen mukaisesti ajattelisin, että toiminnassa voisi panostaa enemmän tietoisesti asiakkaiden osallistamiseen. Vaikka asiakkaat eivät osanneet sanoa, pitäisivätkö he itse muille lukemisesta mielestäni se, että osa heistä jo oma-aloitteisesti otti suuremman roolin ja toiveet toimimisesta oman toimintakyvyn puitteissa osoittivat, että itse tekeminen toisi vielä enemmän hyvinvointia sekä mahdollisesti voimaannuttaisi ikääntyneitä. Jos taide voi auttaa laitoksessa olevaa olemaan se ihminen, joka on aiemminkin ollut, tulisi näitä elämyksiä olla enemmän, useammin ja voimakkaampia.

8 LOPPUPOHDINTA

Väestön ikääntyessä tulee pohtia palvelujärjestelmän toimivuutta sekä luoda uusia räätälöityjä palveluita erilaisiin asiakastarpeisiin. Luen sinulle -toiminta on kirjaston koti- ja laitospalveluosaston luoma uusi palvelu niille ihmisille, jotka eivät enää oman toimintakykynsä puitteissa kykene hyödyntämään kirjaston aineistoa. Toiminnalla pyritään samalla virkistämään ihmisiä ja tuomaan heidän elämäänsä iloa. Toiminnan mahdollistaa vapaaehtoiset, jotka käyvät pitämässä lukutuokioita ikääntyneiden eri palvelu- ja päiväkeskuksissa. Taide- ja kulttuuritoimintana Luen sinulle -toiminta tukee ikääntyneiden hyvinvointia ja terveyttä. Toiminta tukeutuu sosiokulttuurisen innostamisen periaatteisiin menemällä sinne, missä ikääntyneet ovat, luomalla mahdollisuuden vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa sekä motivoimalla osallisuuteen. Opinnäytetyössäni pyrin selvittämään vapaaehtoisten ja asiakkaiden mielipiteitä toiminnasta. Millainen merkitys toiminnalla on ollut ja mitä toiminnassa pitäisi muuttaa. Niiden mielipiteiden perusteella pyrin luomaan kehittämissuhteita toiminnan parantamiseksi.

Lukutuokioiden asiakkaat toivat esiin, että jo kirjat itsessään merkitsevät paljon. Heille tuo iloa, että joku lukee heille, kun he eivät enää siihen itse kykene. Vaikka mikä tahansa kirjallisuus kelpasi, uskonnollisen kirjallisuuden asiakkaat kokivat merkityksellisimpänä. Lukutuokiot olivat herättäneet asiakkaissa ajatuksia ja tunteita. Niistä myös keskusteltiin tuokioiden aikana. Asiakkaat toivoivat enemmän ja pitempiä lukuhetkiä sekä mahdollisuutta osallistua oman toimintakyvyn puitteissa enemmän. Yleisesti palaute kuitenkin oli erittäin positiivista ja asiakkaat toivat esiin, että he nauttivat, kun saivat olla mukana toiminnassa.

Luen sinulle -toiminnan merkityksistä voimakkaimpana nousi vapaaehtoistyöntekijöiden keskuudessa antamisen ilo. Vapaaehtoiset kokivat, että kovin vähällä vaivalla voi antaa toiselle ihmiselle todella

paljon. Suurin palkka työstä on vain ihmisten kiitollisuus ja heihin tutustuminen. Kirjat pyrittiin pitämään iloisina ja neutraaleina, jotta välittäisiin mahdollisesti asiakkaiden välille syntyviä erimielisyyksiä. Vapaaehtoiset näkivät yhteistyön kirjaston kanssa toimivana. Koulutukset toimintaan liittyen herättivät eriäviä mielipiteitä. Osa vapaaehtoisista koki, ettei niistä ollut hyötyä ja osa taas näki ne tarpeellisina. Vapaaehtoisille ajankohdan valinta oli tärkeä, sillä muiden kiireiden keskellä toiminnasta muodostui taakka ja valmistautumiseen sekä suunnitteluun ei jäänyt tarpeeksi aikaa. Kaiken kaikkiaan vapaaehtoiset kokivat toiminnan miellyttävänä ja toivoivat sen jatkuvan.

Peilaamalla edellä mainittuja mielipiteitä pyrin opinnäytetyössäni löytää kehittämissuhteita toiminnan parantamiseksi. Ensimmäinen kehittämissuhteus oli asiakkaiden oman osallisuuden lisääminen tuokioiden aikana muun muassa antamalla asiakkaiden valita kirjallisuus, antamalla heidän lukea, laulaa tai lausua runoja sekä antamalla enemmän tilaa keskustelulle. Toisena kehittämiskulmana oli tuokioiden määrän kasvattaminen vapaaehtoisten lisäämisellä. Vapaaehtoisia voisi löytyä koulu-yhteistyön kautta, tietoisuutta lisäämällä sekä korostamalla kaikessa, että tärkeintä on läsnäolo ja vuorovaikutus ihmisten kanssa. Kolmantena tulisi panostaa hoitohenkilökunnan osaamiseen taide- ja kulttuuritoiminnan mahdollistajana. Erittäin laitosissa toimintaa kaivattaisiin lisää.

Vaikka kirjasto koordinoi Luen sinulle -toimintaa, nämä kaikki eivät voi kuitenkaan jäädä kirjaston tehtäviksi. Esimerkiksi toimintakulttuurin muutos laitosissa ja koulutuksen sekä toiminnan lisääminen sielillä, ei ole kirjaston käsissä. Asiakkaiden osallisuuden lisääminen tuokioiden aikana on hyvin paljon vapaaehtoisista kiinni, mutta toki sitä voi heille ehdottaa ja koulutuksissa painottaa. Paljon voisi saada muutettua ja sovittua, kun kaikki eri toimijat ja yhteistyötahot istuisivat yhden pöydän ääreen keskustelemaan asiasta.

Mielestäni työ onnistui kokonaisuudessaan hyvin. Monipuolisemman ja luotettavamman asiakasnäkökulma saamiseksi olisi ollut hyvä haastatella vielä ainakin yhtä asiakasta – ehkäpä päiväkeskuksesta. Monipuolisemman näkemyksen kehittämistarpeista olisi voinut saada kaikille vapaaehtoisille lähettämistä lomakekyselyistä ja haastatteleamalla useampaa asiakasta. Haastattelurunkojen muotoiluun olisi pitänyt kiinnittää enemmän huomiota, sillä ne eivät sellaisenaan toimineet kunnolla. Tällaisenaankin opinnäytetyö antaa luotettavia tutkimustuloksia Luen sinulle -toiminnasta osalta. Työ on eettisesti toteutettu alusta saakka ja työn eri vaiheet on kirjattuna tähän.

Tutkimusta olisi voinut laajentaa selvittämällä päivä- ja palvelukeskusten johtajien, hoitajien ja muiden mukana olleiden työntekijöiden näkemykset. Koska Luen sinulle -toiminnassa oli mukana näiden lisäksi Mummon Kammari, olisi heidänkin mielipidettään voinut selvittää. Nämä näkökulmat ja lisäykset rajautuivat kuitenkin tästä työstä pois ajan puutteen, kokonaisuuden säilyttämisen ja suunnitellun työmäärän rajallisuuden vuoksi. Niistä voisi tehdä kokonaan toisen tutkimuksen. Vapaaehtoistyöstä sekä sen haasteista löytyisi myös yksi tutkimusaihe, josta keskustelimme erään haastateltavani kanssa. Taide- ja kulttuuritoiminnan merkitystä ikääntyneelle sekä vaikuttavuutta hyvinvointiin olisi vaikea, mutta mielenkiintoista ja tärkeää tutkia. Jos kehittämissuhteita toteutetaan, hyvänä jatkotutkimuskohteena olisi myös niiden toimivuus.

Prosessina opinäytetyö on ollut opettavainen. Se alkoi jo silloin, kun itse olin mukana lukemassa. Olin sitä ennenkin miettinyt, kuinka tärkeitä kulttuuri ja taide ovat ihmiselämässä. Jokainen varmasti tietää tunteen, kun näkee oikein hyvän ja koskettavan elokuvan, kuulee laulun, lukee kirjan tai nappaa kauniin valokuvan. Taiteessa ja kulttuurissa mukana oleminen katselijana, kokijana sekä tekijänä jokainen auttavat jaksamaan ja ymmärtämään elämää aina hiukan uudella tavalla. Kun ihmisen toimintakyky huononee, ei mahdollisuuksia näihin kokemuksiin välttämättä ole, ellei joku auta. Olen onnellinen,

kun sain olla mukana mahdollistamassa nämä kokemukset toiselle ihmiselle. Haluan mahdollistaa mahdollisimman monelle ihmiselle sen kokemuksen sekä lukijana että kuuntelijana. Tämän lisäksi toivon myös tämän olevan yksi tutkimus, joka omalta osaltaan on auttamassa kulttuuri- ja taidetoiminnan vahvistumista ja hyväksyntää sosiaali- ja terveysalan kentällä.

LÄHTEET

Ahonen-Eerikäinen, A. 1996. Taide psykososiaalisen työn välineenä. Pieksamäki: Raamattutalo.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2007. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa: Aaltola, J. & Valli, R. (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Juva: WSOY. 25-43.

Hervonen, A. & Pohjolainen, P. 1991. Gerontologian ja geriatrian perusteet. Tampere: Lääketieteellinen oppimateriaalikustantamo.

Hiller-Ikonen, A. 1999. Laadullinen sisällön analyysi. Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos. Luettu: 4.10.2011. <http://www.uta.fi/laitokset/hoito/wwwoppimateriaali/luku5f.html>

Hirsjärvi, S., Remes, P & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Hohenthal-Antin, L. 2006. Kutkuttavaa taidetta. Taidetoiminta seniori- ja vanhustyössä. Juva: WSOY.

Holm, T. kirjastonhoitaja. 2011. Sähköposti 11.9.2011. Tampereen kaupunginkirjasto. Koti- ja laitospalveluosasto.

Hyyppä, M. T. & Liikanen, H-L. 2005. Kulttuuri ja terveys. Helsinki: Edita Prima Oy.

Ihalainen, J. & Kettunen, T. 2006. Turvaverkko vai trampoliini – sosiaaliturvan mahdollisuudet. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Ikäihmisten palvelujen laatusuositus. 2008. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:3. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Jyrkämä, J. 2005. Vanheneminen ja vanhuus. Teoksessa: Sakari, A. & Jyrkämä, J. (toim.). Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Kaikem paree Tampere. Tampereen tasapainoinen kaupunkistrategia vuoteen 2016. 2005. Tampereen Kaupungin valtuusto. Luettu: 14.5.2011. http://www.tampere.fi/tiedostot/58f5pF51f/kaupunkistrategia_2005-2016.pdf.

Kivi, R-L. & Ollikainen, H. osastonjohtaja & kirjastonhoitaja. 2011. Haastattelu 13.9.2011. Haastattelija Alamäki, M. Tampereen kaupunginkirjasto. Koti- ja laitospalveluosasto.

Konlaan, B. 2001. Cultural Experience and health: The Coherence of health and leisure time activities. Umeå University Medical Dissertations. The Department of Community Medicine and Rehabilitation.

Kurki, L. 2007. Innostava vanhuus. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab.

Laine, N. 2011. "Virikkeellisempi arki – iloisempi mieli" Selvitystyö kulttuurin hyvinvointipalveluista Pirkanmaalla 2011. Tampere: Pirkanmaan taidetoimikunta ja Tampereen kaupungin hyvinvointipalvelut.

Lehtinen, Sini-Tuulia 1997. Vapaaehtoistoiminta - kasvava voimavara. Näkökulmia ammattityöhön. Helsinki: Kansalaisareena.

Liikanen, H-L. 2003. Taide kohtaa elämän. Arts in Hospital –hanke ja kulttuuritoiminta itäsuomalaisten hoitoyksiköiden arjessa ja juhlassa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Liikanen, H-L. 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – ehdotus toimintaohjelmaksi 2010-2014. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1.

Lumme-Sandt, K. 2005. Vanhan ihmisen kohtaaminen haastattelutilanteessa. Teoksessa: Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim). Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L., Ruoppila, I., Ahonen, T. & Nurmi, J-E. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.

Mikä ihmeen Mummon Kammari. 2010. Mummon Kammari. Luettu: 11.5.2011. <http://www.mummonkammari.fi/8>.

Mykkänen-Hänninen, R. 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsinki: Yliopistopaino.

Mäkisalo-Ropponen, M. 2007. Tarinat työn tukena. Helsinki: Tammi.

Nieminen, V. 2009. Laitoksessa asuvien vanhusten sosiaaliset ja hengelliset tarpeet Porvoossa. Diakonia ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto. Opinnäytetyö.

Ollikainen, H. 2009. Luen sinulle -hankkeen loppuraportti. Tampereen kaupungin kirjasto. Koti- ja laitospalveluosasto.

Opinnäytetyöpankki. 2011. Haastattelu. Kajaanin ammattikorkeakoulu. Luettu: 4.10.2011.
<http://193.167.122.14/Opari/ontTukiKeruuHaastattelu.aspx>.

Pitkälä, K., Routasalo, P., & Blomqvist, L. (toim.). 2007. Ikääntyneiden yksinäisyys. Taide- ja virikeryhmät psykososiaalisena kuntoutuksena. Geriatrisen kuntoutuksen tutkimus- ja kehittämishanke. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy. Vanhustyön keskusliitto.

Rantanen, T. vtt. 2010. Näkökulmia amk-opinnäytetöiden kehittämiseen. Luentomateriaali. Laurea-amk.

Salomaa, S. 2009. Vapaaehtoistyön kehittämishanke. Vapaaehtoistoiminta sosiaaliviraston palveluiden tukena Länsi-Helsingissä? Dia-konia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Päähteet ja syrjäytyminen. Opinnäytetyö.

Seppänen, M., Karisto, A. & Kröger, T. (toim.) 2007. Vanhuus ja sosiaalityö. Sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä. Juva: WSOY.

Suomi, A. & Hakonen, S. 2008. Kuluerästä voimavaraksi. Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskysymyksiin. Juva: WSOY.

Tietäväinen, S. 2003. Yksilöllisyys ja sosiaalinen vanhustyössä – vaihtoehtoja medikalisaatiolle? Tampere: Pirkanmaan ammattikorkeakoulun julkaisusarja A. Tutkimukset ja selvitykset. Nro 6.

Tilastokeskus. 2011. Ryhmähaastattelu. Luettu: 8.5.2011.
<http://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/05/>.

Vilén, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki: WSOY.

Yeung, Anne Birgitta 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa. Ihanteita vai todellisuutta? Helsinki: Hakapaino.

Åstedt-Kurki, P. & Nieminen, H. 1997. Fenomenologisen tutkimuksen peruskysymykset hoitotieteessä. Teoksessa: Paunonen, M., & Vehviläinen-Julkunen, K. Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. Juva: WSOY. 152-163.

LIITTEET

Teemahaastattelun runko – opiskelijat

○ SUUNNITTELU:

➤ Haluta

- Mikä sai lähtemään mukaan?
- Millaisia tavoitteita oli?
- Miten kirjat valikoituivat?

○ LUEN SINULLE LUKUTUOKIOT:

➤ Kyetä

- Oliko lukuhetket helposti järjestettävissä? (aika, paikka, asiakkaita, hlökunnan suhtautuminen, kirjojen saanti...)

➤ Tunteet

- Miltä tuntemuksia lukutuokiot aiheuttivat?
- Onnistumisen kokemukset → Miksi onnistui?
- Epäonnistumiset → Miksi?

➤ Osaaminen

- Mitä uutta projektin aikana oppi? (ammattilinen kasvu...)

➤ Voida

- Mitä muuta projektista sai? (mahdollisuudet, hyödyt...)

○ TOIVEET JA TULEVAISUUS:

➤ Mitä voisi itse tehdä toisin?

➤ Jäikö jokin ihmetyttämään?

➤ Mitä toivoisi kirjastolta/työelämätaholta/Mummon kammarilta?

Teemahaastattelurunko – asiakas

- AIKAISEMPI KULTTUURIHARRASTUNEISUUS:
  - Mitä kulttuuri-/taideharrastuksia on ollut?
  - Kirjojen lukeminen? → Minkälaisia kirjoja?
- LUEN SINULLE LUKUTUOKIOT:
  - Kyetä
    - Oliko paikalle helppo tulla (fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti)
  - Haluta
    - Kysyttiinkö haluaako osallistua (vai tuotiinko vaan..)?
  - Tuntea
    - Millaisia tunteita lukutuokiot herättivät?
    - Mikä niissä oli merkityksellisintä?
- TOIVEET JA TULEVAISUUS:
  - Minkälaista kirjallisuutta toivoisi luettavan?
  - Millaisia kulttuuri- ja taidetoimintoja ylipäättään toivoisi?

ASiantuntijahaastattelurunko

- Mistä idea sai alkunsa?

- Miten yhteistyötahot valikoituivat?

- Mitä kirjaston henkilökunta kokee saaneensa tästä projektista?

- Mitä hyötyä/haittoja eri tahoille tästä mahdollisesti on?

- Mitä hyötyä lukemisesta ylipäätään näkee olevan?

- Millaista palautetta kirjastoon on tullut muilta toimijoilta?

- Millaisia rekrytointi käytäntöjä vapaaehtoisten kanssa on noudatettu?

Hyvä Koukkuniemen asukas

10.5.2011

Olen Tampereen ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman opiskelija ja valmistun tänä vuonna sosionomiksi (AMK). Opintoihini kuuluu opinnäytetyön tekeminen. Teen opinnäytetyön yhteistyössä Luen sinulle -hankkeen kanssa. Opinnäytetyössäni tarkoituksena on tutkia, kuinka Luen sinulle -toimintaa voisi kehittää eri toimijoiden näkökulmasta. Kehittämistehtävän tarkoituksena löytää uusia ideoita toiminnan parantamiseen asiakkailta ja opiskelijoilta niin, että yhä useammat hyötyisivät siitä. Luen sinulle -toiminta on Tampereen kaupungin kirjaston laitos- ja avopalvelujen uusi toimintamuoto, jossa organisoidaan ää-
neen lukemisen tuokioita sosiaali- ja terveysalojen organisaatioihin. Koukkuniemen vanhainkodin Koivula osastolla 31 on tämän kevään aikana käyty neljä kertaa lukemassa ja Te olette osallistunut osaan näistä tuokioista. Mielenpitemme lukutuokioista on tärkeä, niinpä toivoisin voivani haastatella Teitä opinnäytetyötäni varten. Opinnäytetyötäni ohjaa yliopettaja Sirpa Tietäväinen ja työelämän yhteyshenkilönä on harrastustoiminnanohjaaja Sinikka Kaurahalme.

Haastattelu tehdään Koukkuniemen vanhainkodin tiloissa. Oman muistini tueksi toivoisin voivani käyttää nauhuria haastattelun aikana. Kaikki tieto käsitellään luottamuksellisesti eikä Teidän henkilöllisyytenne tule missään vaiheessa tietoon. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista. Taide- ja kulttuuritoiminnan kehittämiseksi mielenpitemme olisi erittäin tärkeä, siksi toivoisinkin, että osallistuisitte haastatteluun.

Vastaan mielelläni haastattelua koskeviin kysymyksiin.

Maija Alamäki
sosionomiopiskelija
puh. 040 747 0085

Suostumuslomake

SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Olen saanut sekä kirjallista että halutessani myös suullista tietoa Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijan tekemästä tutkimuksesta Luen sinulle - hankkeen kehittämisestä.

Ymmärrän, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja että minulla on oikeus kieltäytyä siitä milloin tahansa syytä ilmoittamatta.

Ymmärrän myös, että tiedot käsitellään täysin luottamuksellisesti.

Tampereella _____

Suostun osallistumaan tutkimukseen.

Suostun nauhurin käyttöön.

Suostumuksen vastaanottaja

Maija Alamäki